

Remiss av Boverkets rapport (2021:27) Översikts- och regionplan i en digital miljö Fi2022/01551

Svaret är utarbetat på institutionen Samhällsplanering och miljö, KTH.

KTH är generellt positiv till Boverkets rapport om översiktsplan och regionplan i en digital miljö.

Vi kommenterar nedan några av de utmaningar som direkt eller indirekt framkommer i rapporten.

I rapporten betonas behovet av en standardisering av data och innehåll för att möjliggöra delande av data, och olika former av analyser (exempelvis på regional nivå baserat på kommunernas översiktsplaner). (Kostnads)effektivisering anges som ett viktigt motiv. Dock diskuterar rapporten i hög grad nytta inom/mellan myndigheter som användare, och inte övriga användare.

Att erbjuda en nationell resurs(ÖP-modellen) tror vi är en mycket bra början för att möjliggöra digitaliseringen.

Det är också viktigt att fortsatt ta vara på erfarenheterna från digitaliserade detaljplaner, inte minst avseende arkivering. Det är en utmaning som diskuteras i rapporten men som kan behöva ytterligare stöd genom förändrad lagstiftning och regelverk och rådgivning till kommuner och regioner.

En utmaning som inte direkt berörs är att kommuner, regioner och övriga myndigheter har olika systemlösningar. Det vill säga att de investeringar som gjorts i olika IT-lösningar vid olika tillfällen i sig kan utgöra hinder i processen. Här finns en tidsaspekt då systemen ofta är långsiktiga investeringar, och det troligen ser olika ut vilken möjlighet som finns att anpassa till ny användning.

Detta kopplar också till tillgänglighet och användbarhet för invånare, företag och andra. Olika gränssnitt (beroende av upphandlade IT-tjänster) har stor betydelse. Vi har observerat hur studenter inom planeringsområdet, som en bit in i sin utbildning har god kännedom om översiktsplaner, kommenterat digitala planer som idag blir alltmer vanliga. Vissa känns enkla att navigera och hitta den information de söker, medan andra är svåröverskådliga, och exempelvis kan kräva "scrollning" mycket långt för att hitta rätt. Det vill säga att även för dem med intresse och grundläggande kunskaper kan tillgängligheten variera. Aspekten hur de digitala planerna ska utformas för att vara tillgängliga och användbara även för lekmän bör utvecklas.

För mindre kommuner som haft ekonomiska utmaningar att uppdatera översiktsplanen redan tidigare, kan en digitalisering initialt vara en mycket stor tröskel. Det handlar också om personella resurser då de ofta har endast en eller ett fåtal personer med sakkompetens tillgängliga, i den egna kommunen eller i kommunalförbund. Vilka konsekvenser detta kan få, även på innehållet i planen bör beaktas i följande steg.

Vi anser det är mycket bra att det betonas i rapporten (se tex s10 och 13) att det ska finnas en mininivå som gäller bindande krav, och att det behöver finnas en flexibilitet för lokala och regionala behov. Det finns dock en risk att kommuner som inte har tillräckliga resurser i sin

övergång till digital översiktsplan utgår från minimikraven och inte inkluderar övriga aspekter som kan vara betydelsefulla för deras situation. Här finns det troligen lärdomar att dra från införandet av PBL och 1990-talets första generation översiktsplaner och de utmaningar som fanns då. Även om formatet skiljer är det ändrade arbetssättet grund för liknande utmaningar.

Då en översiktsplan eller regionplan bygger på data, som i någon mån alltid är kopplad till ett geografiskt område, men som kommer från många olika källor, kan detta i sig vara en utmaning om formerna för data och de geografiska indelningarna mellan olika myndigheter och andra producenter av data skiljer sig åt. Detta är en generell utmaning men där utveckling sker.

Till sist är sårbarhetsaspekterna något som saknas i rapporten och en tydlig diskussion om olika konsekvenser på samhällsnivå. Ett aktuellt exempel är exempelvis redovisning av riksintressen energi, dricksvatten, försvarsändamål, transportinfrastruktur i relation till ett ändrat säkerhetsläge.

Stockholm 2022-09-27

Sigbritt Karlsson
Rektor